

Nâng cao đạo đức người làm báo ở Việt Nam hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh

TS. NGUYỄN VĂN THIỆU

Trường Đại học Thăng Long; Email: nguyenthieu1990@gmail.com

Tóm tắt: Đạo đức nghề nghiệp là một trong những yếu tố cốt lõi làm nên uy tín và sức mạnh của nền báo chí cách mạng Việt Nam. Trong bối cảnh truyền thông số phát triển mạnh mẽ, mạng xã hội lan tỏa nhanh chóng, người làm báo đứng trước những thách thức lớn về sự chính xác của thông tin, tính khách quan và trách nhiệm đối với xã hội. Bài viết này tập trung phân tích tư tưởng, quan điểm của Hồ Chí Minh trong lĩnh vực báo chí, từ đó vận dụng để nâng cao nhận thức, trách nhiệm của đội ngũ những người làm báo hiện nay. Kết quả nghiên cứu góp phần làm rõ tầm quan trọng của việc xây dựng môi trường báo chí chuẩn mực, lành mạnh, phục vụ lợi ích của nhân dân và sự nghiệp cách mạng, đồng thời nhấn mạnh rằng đạo đức không chỉ là đức tính cá nhân mà là nền tảng phát triển bền vững cho nền báo chí cách mạng.

Từ khóa: tư tưởng Hồ Chí Minh; đạo đức báo chí; báo chí cách mạng; trách nhiệm xã hội.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức người làm báo

Báo chí Việt Nam được coi là công cụ truyền tải thông tin và tư tưởng, đóng một vai trò quan trọng trong việc xây dựng và phát triển xã hội. Tại Việt Nam, báo chí không chỉ là phương tiện cung cấp thông tin mà còn là nền tảng giúp góp phần định hướng dư luận và củng cố sự ổn định chính trị, xã hội. Trong bối cảnh hiện nay, khi báo chí Việt Nam đang đối mặt với nhiều thử thách như sự phát triển mạnh mẽ của truyền thông số, sự bùng nổ của mạng xã hội, việc nâng cao đạo đức nghề nghiệp của người làm báo trở nên vô cùng quan trọng.

Đạo đức của người làm báo ảnh hưởng trực tiếp đến uy tín của lĩnh vực báo chí và chất lượng thông tin mà công chúng tiếp nhận. Người làm báo không chỉ đơn thuần là người cung cấp thông tin mà còn có trách nhiệm trong việc phản ánh đúng thực tế và truyền tải những giá trị đạo đức, văn hóa. Đặc biệt, khi những thông tin sai lệch đang ngày càng trở nên phổ biến, đạo đức báo chí không chỉ là yếu tố cần thiết để duy trì tính trung thực của thông tin mà còn quyết định đến niềm tin của công chúng vào báo chí.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về báo chí nói chung, đạo đức nghề báo nói riêng chính là kim chỉ nam quan trọng giúp người làm báo Việt Nam có thể nâng cao trách nhiệm và đạo đức nghề nghiệp. Hồ Chí Minh

coi báo chí là công cụ tuyên truyền mạnh mẽ trong công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước. Người khẳng định báo chí phải trung thực, phản ánh đúng tình hình thực tế và có trách nhiệm đối với lợi ích của nhân dân và Đảng. Tư tưởng của Hồ Chí Minh về báo chí không chỉ hướng tới việc cung cấp thông tin mà còn phải phục vụ sự nghiệp cách mạng và góp phần đấu tranh chống lại những yếu tố tiêu cực trong xã hội. Những quan điểm của Hồ Chí Minh về báo chí và đạo đức nghề nghiệp của người làm báo đã được chứng minh qua thực tiễn công tác báo chí cách mạng Việt Nam.

Một trong những quan điểm nổi bật của Hồ Chí Minh là coi báo chí như một công cụ quan trọng trong công tác tư tưởng. Người cho rằng, báo chí có vai trò như một cầu nối giữa Đảng, Nhà nước và nhân dân, giúp truyền đạt các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước đến với nhân dân, đồng thời phản ánh nguyện vọng, suy nghĩ của nhân dân đối với các vấn đề xã hội, giúp nhân dân hiểu rõ các vấn đề chính trị, xã hội, cũng như các vấn đề kinh tế, văn hoá của đất nước. Người đặc biệt nhấn mạnh rằng: [Báo chí ta không phải để cho một số ít người xem, mà để phục vụ nhân dân, để tuyên truyền giải thích đường lối, chính sách của Đảng và Chính phủ, cho nên phải có tính chất quần chúng và tinh thần chiến đấu⁽¹⁾]. Nghĩa là báo chí phải [làm sáng tỏ chân lý]

và phải làm việc cho dân, phục vụ nhân dân. Người cũng nhắc nhở rằng: "Đối tượng của tờ báo là đại đa số dân chúng... Viết phục vụ nhân dân thì nhất định phải chọn cái gì có lợi cho dân và phục vụ cách mạng"⁽²⁾.

Báo chí không chỉ dừng lại ở việc cung cấp thông tin mà còn phải đóng vai trò tích cực trong việc giáo dục và nâng cao dân trí, từ đó góp phần tạo dựng một xã hội vững mạnh về tư tưởng, không để các thế lực xấu lợi dụng thông tin sai lệch để gây hoang mang, chia rẽ. Bởi lẽ, báo chí là công cụ sắc bén của Đảng trong công tác tư tưởng, tuyên truyền, đồng thời là một trong những lực lượng chủ lực trong bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, góp phần tạo sự thống nhất trong Đảng, sự đồng thuận trong xã hội^{(3), (4)}.

Theo Tư tưởng Hồ Chí Minh, đạo đức báo chí có một vị trí đặc biệt quan trọng. Người luôn yêu cầu người làm báo không chỉ giỏi về nghiệp vụ mà còn phải có đạo đức nghề nghiệp vững vàng. "Không nên chỉ viết cái tốt mà giấu cái xấu. Nhưng phê bình phải đúng đắn... Có thể nào nói thế ấy"⁽⁵⁾. Báo chí không thể chạy theo lợi ích cá nhân hay lợi ích nhóm, mà phải luôn đặt lợi ích của Đảng, của đất nước và của nhân dân lên hàng đầu. Báo chí chân chính, không chỉ phản ánh đúng sự thật mà còn phải phê phán cái sai, cái xấu, đồng thời tôn vinh cái đúng, cái tốt, góp phần tạo ra một xã hội công bằng, văn minh. Tư tưởng về đạo đức báo chí của Hồ Chí Minh không chỉ được thể hiện trong các tác phẩm lý luận mà còn trong những chỉ đạo thực tiễn về công tác báo chí trong thời kỳ kháng chiến trước kia và xây dựng đất nước hiện nay. Quyết định số 362/QĐ-TTg ngày 3/4/2019 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Quy hoạch phát triển và quản lý báo chí toàn quốc đến năm 2025, trong đó yêu cầu báo chí phải "phục vụ lợi ích của đất nước, của nhân dân, nâng cao tính chuyên nghiệp và đạo đức báo chí"⁽⁶⁾. Theo đó, báo chí chân chính cần phải thể hiện được tinh thần yêu nước, yêu dân và có trách nhiệm với công cuộc xây dựng đất nước.

2. Thực trạng đạo đức người làm báo Việt Nam hiện nay

Trong bối cảnh hiện nay, các yếu tố như áp lực kinh tế, sự phát triển nhanh chóng của công nghệ thông tin và truyền thông, cùng với sự cạnh tranh khốc liệt trên thị trường, đạo đức nghề nghiệp của

người làm báo đang gặp phải những thách thức lớn.

Một trong những thách thức lớn nhất đối với đạo đức người làm báo hiện nay chính là áp lực kinh tế. Nhiều cơ quan báo chí không còn chỉ coi trọng việc cung cấp thông tin chính xác mà còn tập trung vào việc thu hút người đọc, tăng trưởng doanh thu và lợi nhuận. Thực tế đó dẫn đến tình trạng một số cơ quan báo chí chạy đua với nhau trong việc đưa tin nóng, đánh trúng vào sự tò mò hoặc cảm xúc của công chúng, thay vì chú trọng đến việc cung cấp thông tin có tính chất khách quan, chính xác.

Bên cạnh đó, chủ nghĩa cá nhân cũng là một yếu tố ảnh hưởng lớn đến đạo đức người làm báo. Một số phóng viên và biên tập viên, trong quá trình tác nghiệp, có thể chạy theo lợi ích cá nhân, tìm kiếm các vụ việc có thể gây xôn xao dư luận hoặc làm nổi bật tên tuổi, mà không quan tâm đến hậu quả có thể gây ra cho nhân dân, cho đất nước, làm suy yếu vai trò của báo chí, biến báo chí thành công cụ phục vụ lợi ích riêng.

Ngoài ra, nhiều nhà báo không nhận thức rõ ràng về trách nhiệm xã hội, không nắm vững luật pháp và không coi trọng quy định đạo đức trong hoạt động nghề nghiệp. Không nắm vững luật pháp và quy định đạo đức, nhà báo có thể dễ dàng vi phạm các quy định về sản xuất tin tức như tính chính xác của thông tin, đưa tin sai lệch hoặc vi phạm quyền riêng tư.

3. Giải pháp nâng cao đạo đức người làm báo ở Việt Nam hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Tư tưởng Hồ Chí Minh về báo chí không chỉ dẫn đường cho sự phát triển của báo chí cách mạng mà còn là nền tảng quan trọng để nâng cao đạo đức nghề nghiệp của người làm báo Việt Nam. Để vận dụng hiệu quả tư tưởng Hồ Chí Minh trong nâng cao đạo đức người làm báo, cần có sự vào cuộc mạnh mẽ từ các cấp, các ngành, các cơ quan, nhất là Ban Chấp hành Trung ương, Bộ Chính trị, Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương và Hội Nhà báo Việt Nam. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng chỉ rõ: "Ban Chấp hành Trung ương phải kiểm soát các báo chí của Đảng để tránh những khuyết điểm về kỹ thuật và chính trị"⁽⁷⁾, khẳng định vai trò lãnh đạo, chỉ đạo của Trung ương là then chốt trong quản lý và điều hướng đạo đức báo chí. Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương có trách nhiệm định hướng nội dung, giám sát thông tin, xử lý vi phạm đạo đức. Hội Nhà báo Việt Nam giữ vai

trò tổ chức nghề nghiệp chủ lực, xây dựng quy tắc đạo đức và giám sát việc thực hiện các quy định đạo đức. Để nâng cao đạo đức người làm báo ở nước ta trong thời gian tới theo tư tưởng Hồ Chí Minh, cần thực hiện một số giải pháp sau:

Thứ nhất, thực hiện giáo dục và đào tạo về đạo đức nghề nghiệp trong các cơ sở đào tạo báo chí

Một trong những giải pháp quan trọng nhất là chú trọng hơn nữa công tác giáo dục đạo đức nghề nghiệp ngay từ khi các phóng viên và biên tập viên còn ngồi trên ghế nhà trường. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng căn dặn: “Muốn tiến bộ, muốn viết hay, thì phải cố gắng học hỏi, ra công rèn luyện”⁽⁸⁾. Giáo dục đạo đức nghề nghiệp trong đào tạo báo chí cần phải tập trung vào việc truyền đạt những giá trị cốt lõi theo tư tưởng Hồ Chí Minh như trung thực, khách quan, vì lợi ích của nhân dân và phải luôn phục vụ sự nghiệp cách mạng.

Ngoài ra, các cơ sở đào tạo cũng cần tổ chức các buổi hội thảo, tọa đàm, hoặc mời các chuyên gia, nhà báo có nhiều kinh nghiệm chia sẻ về những tình huống đạo đức trong nghề báo, giúp sinh viên phát triển một thái độ nghề nghiệp đúng đắn và ý thức rõ ràng về trách nhiệm của mình đối với xã hội. Người cũng nhấn mạnh việc người làm báo phải: “Có lập trường chính trị vững chắc. Chính trị phải làm chủ. Đường lối chính trị đúng thì những việc khác mới đúng được”⁽⁹⁾.

Bên cạnh đó, các cơ sở đào tạo cũng cần phối hợp chặt chẽ với các cơ quan báo chí để tổ chức các khóa thực hành, giúp sinh viên áp dụng lý thuyết vào thực tế công việc, đồng thời rèn luyện kỹ năng giải quyết các vấn đề đạo đức trong công việc hàng ngày. Khi người làm báo được giáo dục về đạo đức nghề nghiệp ngay từ khi bước vào nghề, họ sẽ có đủ sự nhận thức và phẩm chất cần thiết để duy trì một nền báo chí trong sáng và trung thực.

Thứ hai, điều chỉnh, bổ sung các quy định đạo đức báo chí phù hợp với thực tiễn

Luật Báo chí năm 2016 (sửa đổi) là văn bản pháp lý quan trọng quy định rõ ràng về trách nhiệm xã hội, nghĩa vụ đạo đức của người làm báo, trong đó Điều 4 yêu cầu báo chí “trung thực, khách quan, không xuyên tạc, không gây phương hại đến lợi ích quốc gia, dân tộc, quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân”⁽¹⁰⁾. Bên cạnh đó, Hội Nhà báo Việt Nam đã ban hành 10 điều quy định nghề nghiệp

người làm báo Việt Nam năm 2016⁽¹¹⁾. Tuy nhiên, bối cảnh báo chí truyền thông hiện nay có nhiều thay đổi, các quy định này cũng cần bổ sung, chỉnh sửa để phù hợp với thực tiễn. Các quy định này phải phản ánh đúng tư tưởng Hồ Chí Minh về báo chí, coi trọng việc phục vụ lợi ích của nhân dân, bảo vệ sự thật và không chạy theo lợi ích cá nhân. Các quy định đạo đức báo chí cũng cần phải làm rõ các tiêu chuẩn về trung thực, khách quan, trách nhiệm xã hội và tôn trọng pháp luật, đồng thời đưa ra các hướng dẫn cụ thể về cách xử lý những tình huống đạo đức trong công tác báo chí.

Việc bổ sung, điều chỉnh cần có sự tham gia của các nhà quản lý báo chí, các phóng viên, biên tập viên, các chuyên gia và tổ chức xã hội có uy tín và phải dựa trên sự tham khảo các quy chuẩn quốc tế về đạo đức báo chí, kết hợp với đặc thù của báo chí Việt Nam, đặc biệt là trong bối cảnh phát triển nhanh chóng của truyền thông số và những thay đổi trong thói quen tiêu thụ thông tin của công chúng.

Để thực hiện hiệu quả, các quy định cũng cần được phổ biến rộng rãi hơn đến tất cả các cơ quan báo chí, phóng viên và biên tập viên. Việc thực hiện nghiêm túc các quy định này sẽ góp phần xây dựng một nền báo chí có chuẩn mực, công bằng và có trách nhiệm hơn đối với xã hội.

Thứ ba, tạo ra các cơ chế kiểm tra, giám sát nhằm phát hiện và xử lý những vi phạm về đạo đức nghề nghiệp trong báo chí

Một giải pháp không thể thiếu để nâng cao đạo đức người làm báo là tạo ra các cơ chế kiểm tra, giám sát hiệu quả nhằm phát hiện và xử lý kịp thời các vi phạm về đạo đức nghề nghiệp trong báo chí. Các cơ quan quản lý báo chí và các tổ chức nghề nghiệp cần phải xây dựng một hệ thống giám sát chặt chẽ đối với hoạt động của các cơ quan báo chí và phóng viên. Các tổ chức này có thể là hội đồng đạo đức báo chí hoặc các tổ chức độc lập chuyên giám sát hoạt động báo chí.

Hội Nhà báo Việt Nam đã thành lập Hội đồng xử lý vi phạm đạo đức nghề nghiệp người làm báo ở Trung ương và địa phương theo Quyết định số 534/QĐ-HNBVN ngày 30/3/2017⁽¹²⁾. Hội đồng này chịu trách nhiệm xem xét, xử lý minh bạch các vi phạm đạo đức trong nghề báo. Bộ Thông tin và Truyền thông (Bộ TT&TT) cũng tăng cường thanh

tra chuyên ngành: Theo bản tin Thanh tra số 22/12/2023, Bộ đã xử phạt 47 cơ quan, nhà báo với tổng số hơn 2,1 tỉ đồng trong năm 2023, đình chỉ 3 cơ quan báo chí vi phạm nghiêm trọng, đình chỉ mạng xã hội 1 tháng - thể hiện vai trò quan trọng của thanh tra trong giám sát báo chí⁽¹³⁾. Bộ TT&TT cũng đã cưỡng chế thu hồi 32 thẻ nhà báo từ 2017 đến tháng 3/2023 vì vi phạm đạo đức nghề nghiệp, tố tụng hoặc cảnh cáo trở lên⁽¹⁴⁾.

Khi phát hiện vi phạm đạo đức, các cơ quan quản lý và tổ chức này cần có những biện pháp xử lý nghiêm minh, từ việc phê bình, cảnh cáo cho đến việc đình chỉ công tác đối với những cá nhân vi phạm nghiêm trọng. Cách giải quyết nhanh chóng, kịp thời không chỉ giúp đảm bảo rằng đạo đức nghề nghiệp được tuân thủ mà còn tạo ra sự răn đe đối với những người làm báo thiếu trách nhiệm.

Thứ tư, tăng hình phạt đối với những phóng viên, nhà báo vi phạm Luật Báo chí và quy định đạo đức

Hiện nay, các hình phạt đối với phóng viên, nhà báo vi phạm Luật Báo chí còn khá nhẹ, chưa đủ sức răn đe. Đó cũng là lý do tình trạng thông tin sai lệch, xuyên tạc sự thật hoặc vi phạm quyền lợi cá nhân, tố chức vẫn còn xảy ra. Những hành vi này không chỉ ảnh hưởng đến uy tín của nghề báo mà còn gây tổn hại đến sự tin cậy của công chúng đối với các phương tiện truyền thông. Theo Nghị định số 119/2020/NĐ-CP của Chính phủ quy định xử phạt hành chính trong lĩnh vực báo chí, xuất bản, mức phạt cao nhất đối với hành vi vi phạm là 200 triệu đồng và có thể kèm theo hình thức đình chỉ hoạt động có thời hạn⁽¹⁵⁾. Tuy nhiên, việc áp dụng mức xử phạt này chưa phổ biến, phần lớn các trường hợp sai phạm chỉ bị nhắc nhở hoặc xử phạt hành chính mức thấp, dẫn đến hiệu quả răn đe còn hạn chế. Bên cạnh đó, Hội Nhà báo Việt Nam cũng yêu cầu các cấp hội tăng cường công tác kiểm tra, giám sát và đề xuất biện pháp mạnh tay với các nhà báo vi phạm đạo đức, góp phần làm trong sạch đội ngũ người làm báo cách mạng. Tăng cường hình phạt sẽ tạo ra tính răn đe mạnh mẽ, khuyến khích các phóng viên, nhà báo tuân thủ nghiêm túc các quy định pháp luật và đạo đức nghề nghiệp. Đồng thời, việc xử lý nghiêm minh cũng giúp bảo vệ quyền lợi hợp pháp của cá nhân và tổ chức, ngăn ngừa những hành vi lợi dụng báo chí để phục vụ mục đích cá nhân.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về báo chí là kim chỉ nam xuyên suốt cho sự phát triển của nền báo chí cách mạng Việt Nam, trong đó đạo đức người làm báo giữ vai trò then chốt. Trong bối cảnh truyền thông hiện đại, việc nâng cao đạo đức nghề nghiệp không chỉ là yêu cầu cấp thiết mà còn là điều kiện tiên quyết để bảo đảm tính chính xác, khách quan và công bằng trong thông tin. Việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh một cách sâu sắc và nhất quán chính là con đường để xây dựng một nền báo chí đạo đức, chuyên nghiệp và hiện đại, xứng đáng là lực lượng nòng cốt trong công cuộc bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng./.

- (1), (9) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG Sự thật, H., T.12.
- (2) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG Sự thật, H., T.15.
- (3) Văn phòng Trung ương Đảng (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng*, Nxb CTQG Sự thật, H., T.1.
- (4) Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (2018), Nghị quyết số 35-NQ/TW ngày 22/10/2018 của Bộ Chính trị về tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới.
- (5) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG Sự thật, H., T.8.
- (6) Chính phủ nước CHXHCN Việt Nam (2019), Quyết định số 362/QĐ-TTg ngày 03/4/2019 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Quy hoạch phát triển và quản lý báo chí toàn quốc đến năm 2025.
- (7) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb CTQG Sự thật, Hà Nội, T.3.
- (8) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG Sự thật, H., T.13.
- (10) Quốc hội nước CHXHCN Việt Nam (2016), Luật Báo chí năm 2016, Nxb. CTQG Sự thật, Hà Nội.
- (11) Hội Nhà báo Việt Nam (2016), 10 điều quy định đạo đức nghề nghiệp người làm báo Việt Nam. Ban hành kèm theo Quyết định 483/QĐ-HNBVN ngày 16/12/2016.
- (12) Hội Nhà báo Việt Nam (2017), Quy chế hoạt động của Hội đồng xử lý vi phạm Quy định đạo đức nghề nghiệp người làm báo Việt Nam (Ban hành kèm theo Quyết định số 534/QĐ-HNBVN ngày 30/3/2017).
- (13) Hoàng Nam (2023), Xử phạt hơn 2,1 tỷ đồng đối với 47 trường hợp vi phạm pháp luật về báo chí, <https://thanhtra.com.vn/thanh-tra/hoat-dong-nganh/xu-phat-hon-2-1-tỷ-dong-doi-voi-47-truong-hop-vi-pham-phap-luat-ve-bao-chi-219045.html>, truy cập ngày 06 tháng 7 năm 2025.
- (14) Báo Bảo vệ pháp luật (2023), Bộ Thông tin và Truyền thông đã thu hồi 32 Thẻ nhà báo, <https://baovephapluat.vn/van-hoa-xa-hoi/doi-song-xa-hoi/bo-thong-tin-va-truyen-thong-da-thu-hoi-32-the-nha-bao-147132.html>, truy cập ngày 06 tháng 7 năm 2025.
- (15) Chính phủ nước CHXHCN Việt Nam (2020), Nghị định số 119/2020/NĐ-CP quy định xử phạt vi phạm hành chính trong hoạt động báo chí, hoạt động xuất bản.